

İya Qriqalaşvili

İvane Cavaxişvili adına
Tbilisi Dövlət Universiteti

İkinci dilin tədrisində adaptasiya olunmuş ədəbiyyatın rolu**Abstrakt**

Gürcü dilini bilmək qeyri-gürcü mənşəli vətəndaşlara ölkənin sosial, iqtisadi, siyasi və mədəni həyatına aktiv cəlb olunma imkanını verir. Bunun üçün də dilin öyrənilməsinə xüsusi əhəmiyyət verilir. Son illərdə bu cəhətdən bir neçə uğurlu addım atılmış, dərsliklər nəşr edilmiş, qeyri-gürcülər üçün ikinci dilin tədrisinin metodikası və təcrübəsi təkmilləşdirilmişdi.

İkinci dilin tədrisi proqramı ilə nəzərdə tutulmuş gürcü dilinin kommunikasiya aspektlərinin öyrənilməsində azərbaycanlı tələbələr üçün Məmməd Gülməmmədovun "Gürcücə-Azərbaycanca oxu kitabı" çox yardım edir.

Qeyri-gürcülər üçün ikinci dilin tədrisində adaptasiya olunmuş ədəbiyyatdan çox istifadə olunmalıdır. Yaxşı olardı ki, onlara müasir gürcü yazıçılarının hekayələrinin adaptasiya olunmuş variantlarını çatdıraq.

Gürcüstanın çoxmillətli əhalisinin ictimai həyata aktiv cəlb olunmasının və demokratik şərtlərdə solum üzvlərinin hüquqi birlikdə yaşamaqlarının əhəmiyyətli amillərindən biri qeyri-gürcü mənşəli cəmiyyət üçün ikinci, yəni dövlət dili, gürcü dilini bilməkdir. Son illərdə bu cəhətdən bir neçə uğurlu addım atılmış, dərsliklər nəşr edilmiş, qeyri-gürcülər üçün ikinci dilin tədrisinin metodikası və təcrübəsi təkmilləşdirilmişdi. Amma yenə də bir çox problem həll olunmalıdır. Bu problemlərin həlli peşəkar professor-müəllimlərin və qeyd edilən mövzu ilə maraqlanan tədqiqatçı-alimlərin qarşısında durur.

Gürcü dilini bilmək qeyri-gürcü mənşəli vətəndaşlara ölkənin sosial, iqtisadi, siyasi və mədəni həyatına aktiv cəlb olunma imkanını verir. Bunun üçün də dilin öyrənilməsinə xüsusi əhəmiyyət verilir. Dilşünaslar dil qruplarını fərqləndirirlər, bu qruplarda insanlar cinslərinə, yaşlarına, milli mənşələrinə, yaşayış yerlərinə və ya maraqlarına əsasən birləşə bilirlər. Amma belə bir qruplaşma çox ümumi xarakterlidir.

Məlumdur ki, "lingvistikada, insanlar istifadə etdikləri dilə və ya dillərə əsasən qruplaşır. Bu ölçü nümunə kimi düzüləndə bəzən lingvistikadan kənarlaşır: millət bir nöqtəyi-nəzərdən dillə, eləcə də başqa amillərlə müəyyənləşdirilir. Digər tərəfdən, siyasi cəhətdən müəyyənləşdirilən "millət" kateqoriyasından bəzən lingvistikada istifadə olunur ki, "dil"-in təyin edilmiş mənasını versin. Bu cəhətdən, "dil" - dialektlərin kontinuumudur, hansıqlarla bir dövlətin sərhədlərində danışılır". (Holidey, 1973, səh. 76).

Qeyri-gürcü dillililər üçün ikinci dili öyrəndikdə gürcü danışq dilini öyrənməklə birlikdə yaxşı olardı ki, ədəbi dil biliyinin dərinləşdirilməsinə diqqət verilsin ki, tələbələr gələcəkdə orijinal ədəbiyyatı oxuya bilsinlər. Bu nəticəni əldə etmək üçün ən yaxşı vasitə onlar üçün adaptasiya olunmuş ədəbiyyatın çatdırılmasıdır.

Adaptasiya olunmuş bədii ədəbiyyatı oxumaq əhəmiyyətli yerlərdən birini tutur və dilə sahib olmanın lazımi şərtini və vasitəsinə təqdim edir. Adaptasiya olunmuş mətnlər

tələbənin dünyagörüşünü genişləndirir, müstəqil nəticələr çıxarmaq və ölçülər götürmək üçün material çatdırır və düşüncənin dərinləşdirilməsi üçün əsas yaradır. Tələbələrə mətni dərinlən oxumaqda mühazirəçi yardım edir ki, ikinci dili öyrənənlər dil normalarının aşılmasına, müəllifin nöqtəyi-nəzərinin ayrılmasına diqqət yetirsinlər. Adaptasiya olunmuş bədii ədəbiyyatın düşünülərək oxunulması, mətnin məzmunun düzgün anlaşılması, onun dil, estetik və emosional zənginliyini qəbul etmək tələbələrin təfəkkürünə və ədəbi zövqün təkmilləşməsinə mühüm təsir göstərir.

Mühazirəçi adaptasiya olunmuş oxu mətnini analiz etdikdə tələbənin fikrini anketləşdirmə, testləşdirmə ilə və ya şifahi sorğu ilə, suallar verməklə üzə çıxarmalıdır. Belə bir sorğularla tələbə tərəfindən ikinci dilin öyrənilmə prosesində leksik ehtiyatın zənginləşdirilməsinə və gürcü dili üçün səciyyəvi dil-stilistik normalarını ayırd etməyə dəstək verir. Bunun üçün tələbələrin həm fərdi, eləcə də qrup sorğusunu keçirmək lazımdır. Onları qruplarda birləşdirmək olar. Adaptasiya olunmuş mətn üzərində iş qrammatik, leksik, stilistik kateqoriyaların öyrənilməsinə və oxunulan materialla əlaqədar bir çox nitq və yazı vermiş-bacarıqlarının inkişafına səbəb olmalıdır.

Yaxşı olardı ki, mühazirəçi ön sözlə tələbələrə oxu material ilə maraqlandırsın, çünki müsbət emosional əhval-ruhiyyə dili öyrənənə mətnlə diqqətlə tanış olmaqda yardım edəcəkdir. İkinci dili öyrənənin ona gürcü dilində adaptasiya olunmuş bədii, klassik ədəbiyyatı oxumaq, və nəinki onun məzmununu anlamaq, eləcə də konkret mətnin mədəni-ədəbi əhəmiyyətini dərk etmək imkanının verildiyini anladıqda zövq alır və bu onun üçün maraqlı olur. Oxunun əsas məqsədi informasiyanı qəbul etməkdir. Bunun üçün də mətnlər düzgün seçilməlidir ki, onları oxuyanı maraqlandıra bilsinlər. Mühazirəçi tələbələrin diqqətini mətnin müəllifinə, əsərin başlığına, yaxud da əsərin mühüm mövzusunə diqqəti yönəldə bilər

və bu da ikinci dili öyrənənlərin oxunulan materiala olan marağını artıracaqdır.

Məlumdur ki, mətnin oxunulması çətin psixolinqvistik bir prosesdir, bunun üçün də mətnin müəllifi və oxucu arasında anonim sap dolanılmalıdır. Mətni anlamaq bir tərəfdən dili öyrənənlərin fərdi, yaş və sosial psixoloji xüsusiyyətlərindən və digər tərəfdən, mətnin linqvistik xarakterindən asılıdır.

Düşünürük ki, ikinci dilin tədrisi proqramı ilə nəzərdə tutulmuş gürcü dilinin kommunikativ aspektlərini öyrəndikdə azərbaycanlı tələbələr üçün Məmməd Gülməmmədovun “Gürcüçə-Azərbaycanca oxu kitabı” çox yardım edir. Amma müəllim lazımi materialı seçməlidir. Çünki “müəllim kursun məqsədlərində və materialın təşkilində qərarlar qəbul edir” (Friksen, 1974, səh.4). “Gürcüçə-Azərbaycanca oxu kitabı”nı tərtib edənlər qeyd edirlər ki, kitab oxu mətnlərinin toplusunu təqdim edir və Gürcüstanın azərbaycandilli ümumtəhsil məktəbləri, eləcə də Azərbaycanda gürcü məktəblərinin şagirdləri, tələbələr, əhalinin geniş təbəqəsi, gürcü dilini öyrənənlərə yardım etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kitabın müsbət tərəfləri arasında onu qeyd etmək lazımdır ki, gürcü mətnlərini Azərbaycan dilində tərcümə üsaiyətdir. Bu da şübhəsiz ki, alqışlanılası bir təcrübədir. Əsasən, ikinci dili tədris edən müəllimlərin istifadə etdikləri dərsliklər gürcüçə-ruscadırlar. Düşünürük ki, gürcü dilinin və tələbələrin konkret qrupunun ana dilinin üzərində qurulan adaptasiya olunmuş mətnləri ikinci dilin, gürcü dilinin daha yaxşı anlaşılmasına dəstək verəcəkdir. Klassik ədəbiyyatdan adaptasiya olunmuş, müasir gürcü dilinə keçirilən mətnlər oxucuya lazımi emosional təsir göstərir. Onlarda verilən mövzu dili öyrənənlərin diskussiyaya daxil olmaları, onların ikinci dildə danışıqları üçün yaxşı vasitədir. Müəllim tərəfindən əsasən gürcü dilində söhbətin, tələbələrə olan müraciətin və sorğunun onlar tərəfindən ikinci dilin mənimsənilməsinə dəstək verdiyini düşünürük. Məlumdur ki, Berlits metoduna əsasən “xarici dilə sahib olma vasitəsi kimi

tərcümə tamamilə özünü doğrultmur” (Berlits, 1921, səh.1).

“Gürcüca-Azərbaycanca oxu kitabı” 1998-ci ildə Tbilisidə nəşr olunmuşdur. Kitabda material belə yerləşdirilmişdi: əvvəlcə əlifba sırası ilə düzülmiş məişət mövzuları olan mətnlər yerləşdirilmiş, sonra isə gürcü klassiklərinin əsərlərindən adaptasiya olunmuş mətnlər, eləcə də gürcü incəsənət abidələri haqqında qısa məlumat verilir. Əlifba sırasında düzülmiş mətnlər elə qurulmuşlar ki, oxucu şübhəsiz ki, leksik ehtiyatını zənginləşdirir. Məsələn, gürcü əlifbasının birinci hərf-nişanını belə bir mətn müşayiət edir: „ხაღხს აბრეშუმი ჭირდება. სკოლამ ათი გრამი პარკის მური მიიღო. აბრეშუმის ჭიამ ორმოც დღეში პარკი დაახვია. უხვი მოსავალი მივიღეთ.“ Qeyd edilən mətndə əlifbanın birinci işarəsinin asanlıqla oxucunun yadında qalmasına baxmayaraq, kənd təsərrüfatının sahələrindən birinə də diqqət verilir. **B** hərfini müşayiət edən mətndə b hərfi ilə başlanan sözlərə diqqət verilir. „ბაღე“ sözü oxucunun yadında balıqçılıq mövzusu üzərində qurulmuş mətnə əsasən qalır. Oxşar misallar mətndə çoxlu sayda verilir. Məkəb mövzusunda qurulan materiallar şagirdlərə yaxşı yardım edir. Əgər belə bir ədəbiyyat tələbələr üçün də tərtib olunarsa, o zaman onların yaş xüsusiyyətlərinə uyğun ədəbiyyat seçilməlidir ki, tələbələr üçün maraqlı mövzudan ibarət olsun. Kitabın on yeddinci səhifəsində məşhur gürcü ictimai xadimi və yazıçısı İakob Qoqebaşvili haqqında qısa, amma diqqətəlayiq informasiya verilmişdir. Kitabın tərtibatçıları qeyd edirlər: „იაკობ გოგებაშვილი დიდი ქართველი პედაგოგი და საბავშვო მწერალია. მან ბევრი საბავშვო მოთხრობა დაწერა. იაკობ გოგებაშვილმა პატარებს „ღედა ენა“ შეუდგინა. გარდა ამისა, მან რუსული ენის სასწავლო სახელმძღვანელო შექმნა არარუსული სკოლებისათვის, რომლითაც ხელმძღვანელობდნენ ამიერკავკასიის ეროვნულ სკოლებში.“ Oxu materialında

İakob Qoqebaşvilinin “Vano və quş”, “Meşə və onun gözəlliyi”, “Maral” hekayələri də verilir. Onlar kitabın müəllifləri tərəfindən adaptasiya olunmuşlar. Amma adaptasiya olunmuş mətnlərə qədər Qalaktion Tabidzenin “Kitabdır” şeiri verilir. Düşünürük ki, İaqob Qoqebaşvilinin hekayətləri yazıçı haqqında məlumatlardan əvvəl verilsəydi, kitabın formatı üçün daha yaxşı olardı. “Vano və quş” adaptasiya olunmuş hekayət fellərlə zəngindir, bu da dili öyrənməyə leksikasını zənginləşdirmək imkanını verir. Bu fellərdir: „დაიჭირა“, „ჩამოჰკიდა“, „იტანჯებოდა“, „ებრალებოდა“, „დაინახა“, „გაუშვა“. Adaptasiya olunmuş mətndə cəmi dörd cümlə verilir, amma onda təsvir edilən hərəkət dinamik şəkildə ötürülmüşdür. İakob Qoqebaşvilinin “Meşə və onun gözəlliyi” hekayəsinin adaptasiya olunmuş mətni oxucuda meşənin aydın şəklini yaradır. Mətnə sitat gətirək: „ზაფხულობით ტყეს არაფერი შეედრება. ხეები შემოსილია ხშირი მწვანე ფოთლებით. ფოთლები ნიავის დროს საამურად შრიალებენ და სიცხის დროს გრილ ჩრდილს აყენებენ; ზოგი ხე ისე მაღლაა წასული, რომ თვალს ვერ შეუწვდენ; ზოგს ისე განვირად გაუშლია ტოტები, რომ მის ქვეშ რამდენიმე ოჯახი თავისუფლად დაბინავდება. ტყეს ამშვენებს დიდი წიფელი და სხვა ხეები“ (Gülməmmədov, 1998, səh. 19).

İakob Qoqebaşvilinin “Meyvə bağı” hekayəsində çoxlu növdə meyvələrin adı çəkilir. Adaptasiya olunmuş mətnə deyilir:

„საქართველო განთქმულია ხილით. გაზაფხულიდან ზამთრის დადგომამდე ჩვენს ბაღებში სხვადასხვა დროს მწიფდება ბალი, ალუბალი, ვაშლი, მსხალი, ატამი, ლეღვი და სხვა ხილი“ (Gülməmmədov, 1998, səh. 26). Kitabın müəllifləri tərəfindən İaqob Qoqebaşvilinin “Bostan” hekayəsi yaxşı seçilmişdir, onda tərəvəzlərin müxtəlif növləri sadalanır: პომიდორი, ბადრიჯანი, ხახვი,

სტაფილო, ნიორი, ბოლოკი, კომბოსტო
 və s. Adaptasiya olunmuş mətnlərdən sonra
 müəllif tərəfindən tərtib olunmuş mətnlər gəlir,
 onlarda hərəkət dinamik şəkildə ötürülür. Bizim
 tərəfimizdən adı çəkilən İakob Qoqebaşvilinin
 “Bostan” hekayəsinin leksikasını müəlliflər
 tərəfindən tərtib olunmuş “Məktəbin həyəti”
 mətnindəki fellərin çoxluğu tamamlayır və bu
 da hərəkətlərin dinamikliyini bildirir və
 tələbəyə kənd-təsərrüfatı işi ilə əlaqədar
 leksikanın aktiv istifadəsində yardım edir.
 Mətnlərə suallar əlavə olunur, onlara cavab
 verdikdə dili öyrənən öyrənilən materialın biliyi
 ilə yanaşı başqa stilistik-qrammatik səriştələri
 də büruzə verir.

İakob Qoqebaşvilinin digər hekayələri:
 “Qoyun”, “Canavar və kənd”, “İt”, “Qaranquş”,
 “Çay ağacı”, “Dostların izlənməsi”, “Pişik və
 pişik” dərslik müəllifləri tərəfindən adaptasiya
 olunmuş və dərsliyə daxil edilmişlər. Onların
 leksikası əsasən kənd həyatını əks etdirən
 mövzuya aiddir.

Kitaba eləcə də müəlliflər tərəfindən
 adaptasiya olunmuş Sulxan-Saba Orbelianinin
 “Şah və rəssam”, “Faydasız qızıl”, “Kəndli və
 şah” kimi təmsilləri daxil edilmişdir.

Sulxan-Saba Orbelianinin “Şah və rəssam”
 təmsili dərslik müəllifləri tərəfindən çox yaxşı
 seçilmişdir. Təmsilin mövzusunun maraqlı
 olmasından başqa sözsüz ki, tələbələrin leksik
 ehtiyatını zənginləşdirir və müəllimə tələbələr
 arasında diskussiya aparmaq imkanını verir.
 Təmsilə əsasən şah rəssamı cəzalandırmaq üçün
 səbəb axtarırdı, amma o bunu bacarmadı, çünki
 rəssam təkgözlü şahın kor gözünü ördü, əlinə
 marala güllə atmaq üçün silah verdi və onun
 şəklini belə çəkdi. İstedadlı rəssam canını
 cəzadan bu yolla qurtardı.

Sulxan-Saba Orbelianinin ikinci adaptasiya
 olunmuş təmsili “Faydasız qızıl” haqqında da
 maraqlı diskussiya keçirmək olar. Təmsildə
 nəql olunur: „ერთმა კაცმა ოქრო დამალა.
 ყოველ დამეს მოდიოდა და ამოწმებდა,
 იყო თუ არა ადგილზე მისი დამალული
 ოქრო. ეს დაინახა მეორე კაცმა და ის
 ოქრო ჩუმაღ ამოიღო. მის ნაცვლად კი

ქვა ჩადო. ღამით პატრონი კვლავ
 მოვიდა, მაგრამ ოქრო ვეღარ ნახა,
 დაიწყო ხმამაღლა ტირილი. მეორე
 კაცმა უთხრა: რატომ სტირი? შენთვის
 სულ ერთი არ არის, რა იღება მიწაში
 უხარგებლოდ-ოქრო თუ ქვაო?“
 (Gülməmmədov, 1998, səh. 64) Tələbələr bu
 mövzu üzrə müzakirə apara bilərlər: dəfn
 edilmiş qızılı insanın təcrübədə istifadə
 etmədiyi nəzəri biliklə müqayisə etmək olarmı?
 Düşünürük ki, müəllim tələbələrə eləcə də dəfn
 edilmiş əsrlərin epizodları haqqında danışı
 bilər ki, hansına əsasən insanın bir sıra istedadı,
 yaradıcılığı uca tanrıdan verilir, amma bu insan
 həmin istedadın üzərində işləmir, saxlayır və bu
 yolla da allahın hədiyyəsini itirir.

Kitaba eləcə də adaptasiya olunmuş
 hekayə “Sədaqət” (İ. Auerbaxa əsasən) daxil
 edilib. Ququşların dəstəsi gölə tərəf uçurlar,
 ququşlar üzür, ucadan qığıldayır, kənd
 uşaqlarını gölə yaxınlaşmağa qoymurlar ki,
 onların dəstələrini parçalamasınlar. Ququşlar
 sakitcə uçub gedəcəydilər, onların sakitliyini
 pozan bir güllə səsi olmasaydı. Ququşlarından
 biri yaralandı və sahildə qaldı. Onun yoldaşı
 ququşu onu yalnız buraxmadı, uzun müddət
 ölmüş dostunun ətrafında hərləndi. Sonra
 ququşu uçub getdi. Ququşunu öldürən insanı
 məhkəməyə verdilər. Bir ildən sonra, eyni
 gündə və eyni saatda ququşu uçub gəldi. O, tək
 idi, kədərli mahnı oxuyur və hamının yadına
 düşdü ki, bu, yoldaşını itirən ququşudur.
 Adaptasiya olunmuş mətn belə sona çatır: „აი
 უკვე მეოთხე შემოდგომაა და ის
 მოფრინავს აქ. ხალხი შეეჩვია მას და
 ელოდებიან. უფროსი საჭმელს. მას
 ახსოვს გასროლა, მაგრამ სულერთია-
 მაინც მოფრინავს“. Gördüyünüz kimi,
 „ხალხი შეეჩვია მას და ელოდებიან,“
 cümləsində səhvə yol verilmişdir, mübtədə və
 xəbərin halında uzlaşmanın sintaktik quruluşu
 pozulmuşdur. Belə olmalıdır: „ხალხი
 შეეჩვია მას და ელოდება.“ Yaxşı olardı
 ki, gələcəkdə belə bir kitabı dərc etdikdə oxşar
 səhvlərdən uzaq olaq. Müəlliflər tərəfindən

Valeh Hacıyevin „Sual-cavab“ şeirində „ეფურქენებათ“ sözü əvəzinə „ეფურქენებათ“ yazılmışdır („გაზაფხული? ხეებს რომ ეფურქენებათ რტოები“- baxın, adı çəkilən kitabın 21-ci səh.). Əlbəttə ki, bizim kollegial qeydlərimiz ikinci dili öyrənənlər üçün kitabın dəyərini və əhəmiyyətini bir azacıq da kiçiltmir. Dərsləyin müəllifləri gürcü xristianlıq abidələri, Mxetanın Xaç və Betaniya məbədləri haqqında da məlumatları kitabına daxil ediblər. Eləcə də Rustavi, Tbilisi, Mxeta haqqında məlumat verilir, eləcə də gündəlik məişət leksikasından ibarət danışmaq mövzuları həqiqətən də dil öyrənənlərin ikinci dil biliyini zənginləşdirir və Gürcüstanın kilsə abidələri və şəhərləri haqqında onlarda təsəvvür yaradır.

Klassik ədəbiyyatdan adaptasiya olunmuş, müasir gürcü dilinə çevrilən mətnlər oxucuya lazımi emosional təsir göstərir. Onda verilən mövzu dil öyrənənlərin diskussiyaya cəlb olunmaq üçün, onları ikinci dildə danışdırmaq üçün yaxşı vasitədir. Bizim arzumuzdur ki,

gələcəkdə oxşar “oxu kitabları” yaradılsın, onlara Revaz İnanışvilinin, Qoderdzi Çoxelinin, Qiorqi Leonidzenin və digər gürcü yazıçıların adaptasiya olunmuş mətnləri daxil olunacaq.

Təəssüfedicidir ki, ikinci dilin tədrisinin bu mərhələsində belə bir ədəbiyyatın azlığı müəllimlər üçün daha bir problemi təqdim edir. Gələcəkdə əlavə oxu ədəbiyyatının yaradılmasını zəruri hesab edirik. Qeyd edək ki, yaş qrupunun və dilin bilmə səviyyəsini dəqiq müəyyənləşdirmək vacibdir ki, oxu ədəbiyyatı kimin üçün hazırlanmalıdır. Məktəb şagirdləri üçün maraqlı olan mövzu artıq tələbələr tərəfindən aşılanaşdır və onunla tələbələrə lazımi şəkildə maraqlandırmaq təbii ki, mümkün deyil. Bədii əsərlər ölkənin mədəni sahəsi və informasiya məsələləri ilə yaxşı yüklənmişdir. Bundan irəli gələrək ikinci dilin tədrisində adaptasiya olunmuş mətnləri cəlb etmək yavaş-yavaş sosial-mədəni səriştəni, bilik səviyyəsini və keyfiyyətini inkişaf etdirir və mükəmməlləşdirir.

İstifadə olunan ədəbiyyat

- Berlits, 1921 - Berlitz, Method For Teaching Modern Languages, Berlin, Siegfried Gronbach, 1921
 Gülməmmədov, 1998 – Məmməd Gülməmmədov, “Gürcü-Azərbaycanca oxu kitabı” –Tbilisi 1998
 Eriksen, 1974 - Stanford C. Eriksen, Motivation For Learning, A guide for the Teacher of the Young Adult, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1974
 Holidey, 1973 - M. A. Halliday Professor of General Linguistics, University of London; Angus Mc Intosh Forbes Professor of English Language University of Edinburg; Peter Strevens Professor of Applied Linguistics, University of Essex, The Linguistic Sciences and Language Teaching, Longman 1973

Ia Grigalashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

The Role of Adapted Texts in Teaching of the Second Language On the Example of One Textbook

ABSTRACT

One of the important factors to involve in social life actively for nonGeorgian origin society and polyethnic population of Georgia, law equal cohabitation of the members' of society in the conditions of democracy is the knowledge of the second, a state language. In the last years much successful steps have been made, the textbooks were published, has improved language teaching methodic and practice. Though there are many problems in front of the professors and searchers who are interested in above noticed subject.

We think M. Giulmamedovi's "Georgian-Azerbaijani reading book" will help to the Ajerbaijani students while studying of communication aspects of Georgian language which is conventional by the second language programme. Though the teacher have to choose the appropriate material, it's essential. As the compilers denote, the book represents the collection of the reading texts which are defined for Azerbaijani schools of general education, also for the schoolchildren, the students, the whole population, the learners of Georgian language. We have to denote one of the positive sides is that Azerbaijani translations are next to Georgian texts and it is certainly an acceptable practice. Mainly, the textbooks which are used by the teachers of the second language are Georgian-Russian.

We hope that in the future the adapted texts will have been built in Georgian language and the native language for the concrete students' group. It will help the students to study the second language better. The adapted texts from classic literature are translated into modern language and it influences on the emotions of the reader. The themes which are given in such books for students are good to discuss and speak the second language.

It's pity that on this stage of the learning of the second language the lack of a such literature makes the another problem for the teachers. Making of the reading literature we consider as an instant matter. We have to denote also that it's necessary to define exactly the age-groups and the level of the knowledge of the language while making the reading literature. The themes interesting for the schoolchildren is already known for the students and it's natural they won't interest them. The literary works are well-loaded by cultural field of the country and informational questions. So, to involve the adapted texts while teaching the second language gradually improves and perfects a socio-cultural competence, the level and degree of the knowledge.